

Türkiye’deki Turizm Rehberliği Konulu Lisansüstü Tez Çalışmalarının Bibliyometrik Profili (1998-2018)*

Bibliometric Profile of Graduate Thesis Guiding In Turkey (1998-2018)

Çağla ALİMANOĞLU¹
Ülker ÇOLAKOĞLU²

¹Öğr. Gör., Kıbrıs Batı Üniversitesi, caglalimanoglu@gmail.com sorumlu yazar (corresponding author) ORCID: 0000-0003-3877-7635

²Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, ucolakoglu@adu.edu.tr ORCID: 0000-0003-1265-3319

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’deki üniversitelerde turizm rehberliği alanında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarını, çeşitli bibliyometrik özellikler çerçevesinde incelemektir. Yapılan araştırmada; 1998-2018 yılları arasında yazılan turizmde rehberlik konulu lisansüstü tezler değerlendirilmiştir. Araştırmanın verileri, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden elde edilmiştir. Yök tez merkezi web sayfası üzerinden, “turist rehberliği” ve “turizm rehberliği” anahtar kelimeleri ile tarama yapılarak, toplamda erişime açık olan 53 adet lisansüstü teze ulaşılmış ve bu bağlamda belirlenen bibliyometrik kriterler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda; tezlerin lisansüstü düzeyleri, araştırma tasarımları, danışman unvanları, tamamlandığı yıl, üniversite, sayfa sayısı, lisansüstü düzey gibi niteliklerine yönelik önemli bulgular elde edilmiştir. Bulguların, ilgili alana katkı sağlayabilecek nitelikte, ileride yapılacak olan çalışmalar için araştırmacılara yol göstereceği ve son 20 yıl içerisinde, turizm rehberliği alanında yapılan tez çalışmalarının nitelikleri hakkında fikir sahibi olunmasına olanak tanyacağı öngörülmektedir. Bu açıdan, yapılan bu araştırmanın, ilerisi için bir vizyon sunabileceği düşünülmektedir. İlgili alanda gelecekte yapılacak araştırmalar için; kaynakçanın kapsamı, lisansüstü tezlerin akademik çıktı olarak yayınlanıp yayınlanmadığı ve “yarı yaşam ömrü” gibi farklı kriterlerin de bibliyometrik analize

* Bu çalışma, 29-30 Nisan 2019 tarihlerinde Kuşadası, Aydın’da yapılan Turizm Rehberliği Kongresi’nde sunulan ve özet bildiri kitapçığında yayımlanan bildirinin kapsam ve içeriğinin geliştirilmesiyle hazırlanmıştır.

dahil edileceği incelemeler yapılması ve bu sayede bulguların çeşitlendirilmesi önerilebilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Bibliyometri, Lisansüstü Tez, Turist Rehberliği, Turizm Rehberliği.

Abstract

The purpose of this research is done in universities in Turkey in the field of tourism guidance of graduate thesis work is to study under various bibliometric properties. In the research; postgraduate theses on guidance in tourism between 1998-2018 were evaluated. The data of the study was obtained from the National Thesis Center of High Education Council. A total of 53 graduate theses were accessed the “tourist guidance” center and “tourist guidance” keywords through the Yok tez center web page and examined in terms of bibliometric criteria. As a result of the research; important findings were obtained regarding the qualifications of the theses such as graduate level, research designs, title of advisor, year of completion, university, number of pages, graduate level. It is foreseen that the findings will contribute to the relevant field, guide the researchers for future studies and will provide an idea about the qualifications of the thesis studies conducted in the field of tourism guidance in the last 20 years. In this respect, it is thought that this research may provide a vision for the future. For future research in the related field; bibliometric analysis, including various criteria such as “half-life” and diversification of the findings.

Keywords: Bibliometric, Postgraduate Thesis, Tourist Guidance, Tourism Guidance

GİRİŞ

Turizm rehberi, seyahatler kapsamında tüm sorumluluğu üstlenen ve turistlere ziyaret ettikleri yerleri daha iyi tanımlamaları için yardımcı olan öğretici kişidir; aynı zamanda rehberler, turistlerin tekrar gelmelerini sağlayacak ölçüde destinasyonu tanıtan, misafirler için konforlu bir seyahat sağlayan ev sahibi ve her türlü hizmetin nerede, ne zaman ve ne şekilde sunulacağını bilen hizmet vericilerdir (Ap ve Wong, 2001).

Turistler, seyahat ettikleri ve/veya konakladıkları yerlerde çok uzun süre vakit geçirmediikleri için, gözlem yapmak ve bilgi edinmek için yeterli zamanları yoktur. Bu nedenle turistler, rehberlerin söyledikleri ve anlattıklarına güvenmek durumundadır. Bu

açından turist rehberi, destinasyon ile turistler arasında arabulucu rolünde olmaktadır (Brito, 2012). Şüphesiz bu önemli rol de, turizm adına stratejik bir nokta oluşturmaktadır. Bu bağlamda turizm rehberinin niteliği, turizmin sosyo-ekonomik açıdan gelişmesinde etkili faktörler arasında yerini almaktadır.

Turizm sektöründe turizm rehberliğinin önem kazanması, beraberinde turizm literatüründe turizm rehberliği konusunda yapılan çalışmaların da artışını getirmiştir. 90'lı yıllar ve öncesinde, turizmde fazlaca odaklanılan konular; pazarlama, turizm ekonomisi, muhasebe-finance, inanca turizmi ve turizm coğrafyası gibi konular iken, 2000'lerden sonra bu konulara ek olarak, örgütsel davranış, yönetim-organizasyon, tüketici davranışları, insan kaynakları vb. konular da sıklıkla çalışılmaya başlanmıştır. 'Turizm rehberliği' konusunun ise, son on beş yıl içerisinde araştırılan konular arasına girdiği görülmektedir.

Turist rehberlerinin, mesleki açıdan başarılı ve yetkin olabilmeleri adına; mesleğe dair turizm alanındaki temel bilgilerin yanı sıra, psikoloji, sosyoloji, tarih, kültür alanlarında kendilerini geliştirmeleri ve yönetsel becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Bunun için ise çok yönlü bir eğitim almaları gerekmektedir (Ahipaşaoğlu, 1997: 145). Bu bağlamda, turist rehberleri ve turizmde rehberlik ile ilgili konularda daha çok akademik çalışmanın olması, ilgili alana katkı sağlayacaktır.

Son yıllarda turizmin her alanında gerçekleştirilen çalışmaların artması ile birlikte, 'bibliyometri' alanındaki akademik çalışmaların sayısı da oldukça artmıştır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki üniversitelerde ulusal yayın bazında "turizm rehberliği/turist rehberliği" alanında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarını bibliyometrik kriterler çerçevesinde incelemektir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bibliyometri, kitap ve dergi gibi bilgi sağlayıcı kaynakların niceliksel olarak incelenmesiyle, belirli bir alandaki literatürün ne yönde ilerlediğini ortaya koyan bir inceleme alanıdır. Belirli bir alana dair literatürün profilini ortaya koyan bibliyometrik çalışmalar, "bilimsel yayınların tanımlanması, sınıflandırılması, kaynaklarının ayrıntılı olarak ele alınması ve nitel yöntemle analiz edilmesi" ile ilgili bilgi sağlayarak, ilgili bilim dalına, yazılı kaynaklar halinde katkıda bulunmaktadır (Koç, 2004; Al ve Soydal, 2010). Bu doğrultuda; bir bilim dalına ait literatüre katkı sağlamak ve bu alanda ileride yapılması düşünülen araştırmalar için yol gösterici olmak adına birçok alanda bibliyometrik analiz tekniğinden yararlanılmaktadır (Aydın, 2014).

Son yıllarda, turizm alanındaki bibliyometrik araştırmalarda oldukça artış görülmektedir (Kozak, 1995; Kozak 1996; İçöz ve Kozak, 1999; Özel ve Kozak, 2012; Çiçek ve Kozak, 2002; Zencir ve Kozak 2012; Çakıcı, Yıldırım, Karacaoğlu 2013; Evren ve Kozak, 2013; Cevizkaya, Avcıkurt, İlsay, 2014; Turan, 2014; Aydın, 2014; Nergiz, 2014; Kaya, 2014; Türktarhan, 2014; Şahin ve Acun, 2015; Tayfun vd., 2016; Arslan ve Emeksiz, 2016; Turgut ve Beğenirbaş, 2016; Bozok vd., 2017; Alimanoğlu ve Ayazlar, 2017; Sökmen ve Özkanlı 2018; Çapar vd. 2018; Çatı ve Öcel 2018; Alimanoğlu ve Saltık 2020).

Uluslararası alanyazın incelendiğinde ise, yine son yıllarda turizm çalışmalarındaki bibliyometrik araştırmaların sayısında artış gözlenmektedir (Weiler vd., 2014; Ruhanen vd., 2015; Strandberg vd., 2016; Chen vd., 2018; Comerio ve Strozzi; 2018; Ninerola vd., 2019; Johnson ve Samakovlis, 2019; Nusair vd., 2019; Moyle vd., 2020; Leong vd., 2020; Tregua vd., 2020; Shasha vd., 2020).

Tablo 1’de Türkiye’de turizm alanında gerçekleştirilmiş bibliyometrik araştırmalardan bazıları sunulmuştur.

Tablo 1: Türkiye’de Turizm Alanında Gerçekleştirilmiş Bibliyometrik Araştırmalar

Araştırmacılar (Yıl)	İnceleme Konusu	Kapsadığı Dönem
Kozak (1995)	Dergilerin bibliyometrik açıdan incelenmesi	1990-1995
Kozak (1996)	Türkiye turizmi alanında yayımlanmış olan makalelerin çeşitli bibliyometrik özellikleri açısından incelenmesi	1979-1994
İçöz ve Kozak (1999)	Turizm İşletmeciliği Dergisi’nin turizm literatürüne katkısı ve dergide yayımlanan makalelerin konu, yazar unvanı ve yazar kurumu açısından değerlendirilmesi	1979-1983
Kozak (2001)	Sağlık, Sosyal ve Teknik Bilimleri alanlarında yayınlanmakta olan akademik dergilerin karşılaştırılması	1997-2001
Özel ve Kozak (2012)	Turizm pazarlaması alanında 2000-2011 yılları arasında yayımlanan makalelerin bibliyometrik profili	2000-2011
Çiçek ve Kozak (2012)	Turizm Araştırmaları Dergisi’nde Yayımlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili	1997-2011
Türktarhan ve Kozak (2012)	1985-1994 yılları arasında yayımlanan Turizm Yıllığı	1985-1994
Zencir ve Kozak (2012)	Sosyal Bilimler Enstitü Dergileri’nde yayımlanan turizm makalelerini, yazar, konu, araştırma yöntemi ve yazarların	2000-2010

Araştırmacılar (Yıl)	İnceleme Konusu	Kapsadığı Dönem
	kurumları gibi bibliyometrik özellikleri açısından incelenmesi	
Çakıcı, Yıldırım, Karacaoğlu (2013)	“Ulusal Turizm Kongreleri” Bildirilerinin Bibliyometrik Profili	2009-2013
Evren ve Kozak, (2013)	Türkiye’de 2000-2010 yılları arasında turizm dergilerinde yayımlanan makalelerin farklı bibliyometrik özellikler açısından değerlendirilmesi	2000-2010
Karagöz ve Yüncü, (2013)	Sosyal Ağ Analizi ile Turizm Alanında Yazılmış Doktora Tezlerinin Araştırma Konularının İncelenmesi	1991-2010
Karagöz ve Kozak, 2014	Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi’nin Bibliyometrik Analizi: Araştırma Konuları ve Kurumlar Arası İş Birliğinin Sosyal Ağ Analizi ile İncelenmesi	1997-2010
Cevizkaya, Avcıkurt, İlsay (2014)	Engelli turizmi alanında bibliyometri	2000-2013
Turan, (2014)	İstatistik Sempozyumu'nun Bibliyometrik Analizi	1984-2013
Aydın (2014)	Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde (Yöktez) Yiyecek İçecek İşletmeciliği Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi	1988-2013
Nergiz (2014)	Türkiye’de Lisansüstü Turizm Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1990-2013)	1990-2013
Kaya (2014)	Annals of Tourism Research Dergisinde 2004-2013 Yılları Arasında Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi	2004 – 2013
Türkatarhan (2014)	Turizm konulu yüksek lisans tezlerinin bibliyometrik özellikleri(1984-2013)	1984-2013
Temizkan, Çiçek, Özdemir, (2015)	Sağlık turizmi konusunda yayımlanan makalelerin bibliyometrik profili	1991-2014
Şahin ve Acun (2015)	Turist rehberliği alanının bibliyometrik profili	1990-2015
Tayfun vd., (2016)	Turizm Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz	1985-2016
Arslan ve Emeksiz (2016)	Konaklama İşletmelerinde Çevre Yönetimi Konusunun Bibliyometrik Profili ve Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler	1995-2005
Turgut ve Beğenirbaş (2016)	Örgütsel davranış kongrelerinin yazar ve içerik yönünden ağ analizi ile incelenmesi	2013-2015
Bozok vd. (2017)	Turizm literatüründe kırsal turizmin bibliyometrik analizi	1996-2015
Alımanoğlu ve	Türkiye’de Kırsal Turizm Konulu	2003-2016

Araştırmacılar (Yıl)	İnceleme Konusu	Kapsadığı Dönem
Ayazlar (2017)	Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bibliyometrik Bir İnceleme (2003-2016)	
Tayfun vd. (2018)	Turizm Alanında Yiyecek ve İçecek ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi	1990-2018
Sökmen ve Özkanlı (2018)	Gastronomi Turizmi Alanyazının Gelişimi: Journal of Tourism and Gastronomy Studies Dergisinde Yayımlanan Makaleler Üzerine Bir İnceleme	2013-2018
Çapar vd. (2018)	Turizm Rehberliği Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi	2005-2017
Çatı ve Öcel (2018)	Türkiye’de Pazarlama İle İlgili Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik İncelenmesi	2004-2016
Alımanoğlu ve Saltık (2020)	Turizmde Örgütsel Davranış Çalışmaları: Adım Üniversiteleri’nde Tamamlanan Lisansüstü Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma	1995-2018

Kaynak: Alımanoğlu, Ç. ve Arıkan, Saltık, I., (2020). Turizmde Örgütsel Davranış Çalışmaları: Adım Üniversiteleri’nde Tamamlanan Lisansüstü Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma (1995-2018). Journal of Travel and Tourism Research 17 (2020) 27-51.

Turizm alanyazınında, özellikle son yıllarda yapılan bibliyometrik çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Bibliyometri araştırmalarının gelişimi, turizm alanında çalışılan konulara daha kapsamlı ve bütüncül açıdan bakılmasına olanak tanımaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı; Türkiye’deki üniversitelerde “turizm rehberliği/turist rehberliği” alanında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarını bibliyometrik özellikler çerçevesinde incelemektir. Ulusal literatürde yer alan turist rehberliği konulu ve Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olarak sunulan lisansüstü tezlerin bütünü, araştırma verilerini oluşturmaktadır.

Araştırma bibliyometrik inceleme niteliğinde olup, “turizm rehberliği” konusunun çalışılma yoğunluğunu ve dağılımını ortaya koyacak olması ve geçmişe dönük bütünsel bir değerlendirme sunacak olması nedeniyle önem taşımaktadır. “Turizm Rehberliği” alanında ileride yapılacak olan lisansüstü tez çalışmaları için de yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Turizmde rehberlik konusu ile ilgili ilk tezin, 1998 yılında yazılmış olması sebebiyle çalışmada, 1998-2018 yılları arasında yazılan

lisansüstü tezler değerlendirilmiştir. Araştırmanın verileri, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. Yöktez merkezi web sayfası üzerinden 'turizm rehberliği' ve 'turist rehberliği' anahtar kelimeleriyle aratılarak, erişime açık olan lisansüstü tezler incelenmiştir. Bu bağlamda araştırma, nitel araştırma tasarımına bağlı olarak; doküman inceleme tekniği ile gerçekleştirilmiş ve veriler, ikincil kaynaklardan derlenmiştir.

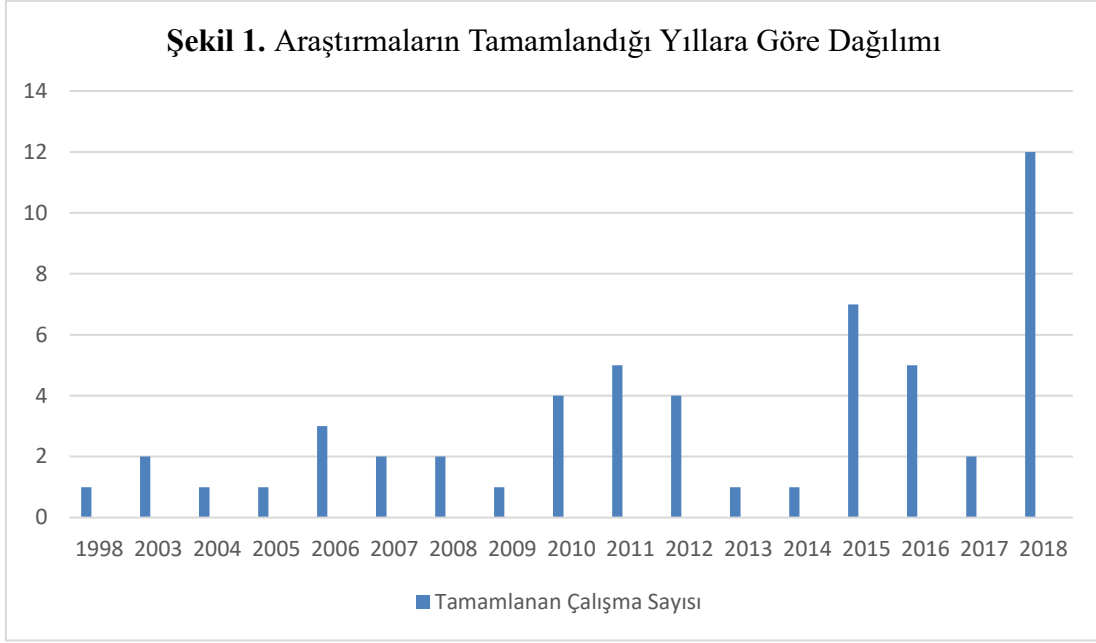
Ulusal tez merkezi web sayfası üzerinden, "turist rehberliği" ve "turizm rehberliği" anahtar kelimeleriyle tarama yapılarak, erişime açık olan 53 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. Lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizinde; literatürde yer alan diğer bibliyometrik çalışmalarda da sıklıkla rastlanıldığı üzere; tezin tamamlandığı "yıl", "üniversite", "lisansüstü düzey", "araştırma yöntemi", "sayfa sayısı" ve "tez danışmanının unvanı" kriter olarak belirlenerek analizler gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma yönteminde belirtilen her kriter için, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde gerçekleştirilen bibliyometrik analiz sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Araştırma sonucunda, turizm rehberliği alanında yapılan ilk lisansüstü tez çalışmasının 1989 yılında yazıldığı ancak Yöktez Merkezi'nde erişimi kısıtlı tezler arasında yer aldığı görülmüştür. Bu bağlamda araştırmanın amacı esas alınarak, Şekil 1'de 1998 yılında yapılan, erişime açık lisansüstü tez çalışmasından başlanarak 2018'e kadar olan yılların grafiksel dağılımına yer verilmiştir. Analiz sonucunda, en fazla lisansüstü tezin 2018 yılında yazıldığı belirlenmiştir. Turizm rehberliği alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının 2010 yılından sonra genel olarak artış gösterdiği, ancak 2013 ve 2014 yıllarında yalnızca birer adet, 2017 yılında ise yalnızca 2 adet lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmıştır.

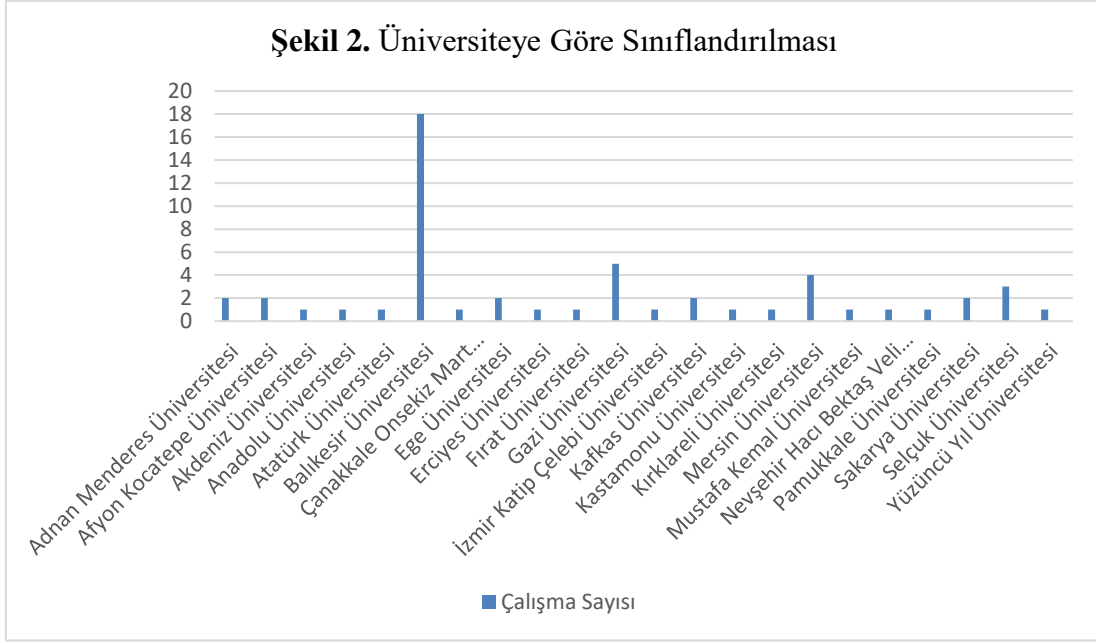

Çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde; en fazla lisansüstü tezin (N=12) 2018 yılında yazıldığı, ardından sırasıyla 2015 (N=7) ve 2016 ve 2011 (N=5), 2010 ve 2012 (N=4) yıllarının takip ettiği görülmüştür.

Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Şekil 2’de turizm rehberliği alanındaki lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı verilmiştir.

Lisansüstü tezler incelendiğinde; en fazla sayıda tezin Balıkesir Üniversitesi çatısı altında tamamlandığı görülmüştür. Balıkesir Üniversitesi’nden sonra Gazi Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi de, diğer üniversitelere nazaran sayıca fazla tezin yazılmış olduğu üniversiteler olarak belirlenmiştir. Buna karşılık; araştırma kapsamında incelenen diğer birçok üniversitede ise, turizm rehberliği alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının yalnızca birer ya da 2’şer adet olduğu görülmüştür.

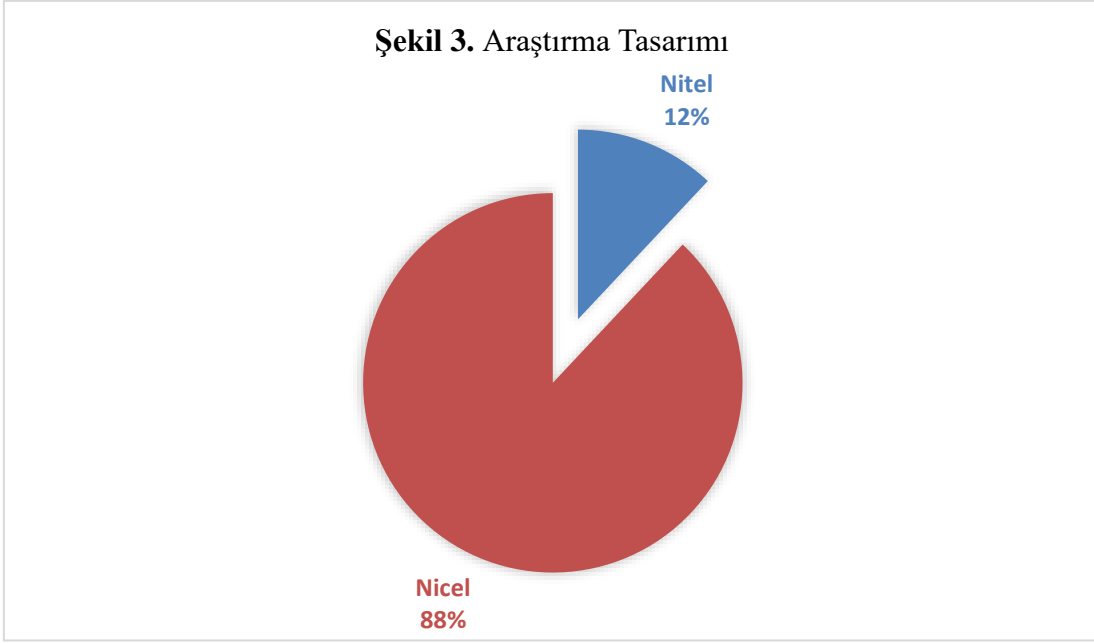

Yüksek lisans ve doktora tezlerinin üniversitelerdeki dağılımına bakıldığında; en fazla sayıda tezin Balıkesir Üniversitesi'nde (N=18) tamamlandığı, ikinci sırada ise Gazi Üniversitesi'nin (N=5), takiben Mersin Üniversitesi'nin (N=4) ve Selçuk Üniversitesi'nin (N=3) yer aldığı görülmüştür.

Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Yüksek lisans ve doktora düzeylerinde yazılan tezlerin uyguladıkları araştırma yöntemlerine göre dağılımı Şekil 3'te gösterilmektedir.

Araştırma yöntemi açısından analiz edildiğinde, lisansüstü tezlerin ağırlıklı olarak nicel yöntemlerle gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Alana ilişkin yazılan yüksek lisans ve doktora düzeyindeki lisansüstü tezlerin %88'i nicel araştırma tasarımına bağlı olarak anket tekniği kullanılarak hazırlanmıştır. %12'lik kısmı ise nitel araştırma tasarımına bağlı olarak gerçekleştirilmiştir.

Lisansüstü tezler, araştırmada kullanılan yöntemlere göre sınıflandırıldığında; tezlerde %88 oranında (N=46) nicel araştırma yöntemlerinin, %12 oranında (N=7) ise nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ve nicel/nitel yöntemlerin, incelenen çalışmalar için birlikte kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Lisansüstü Tezlerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı

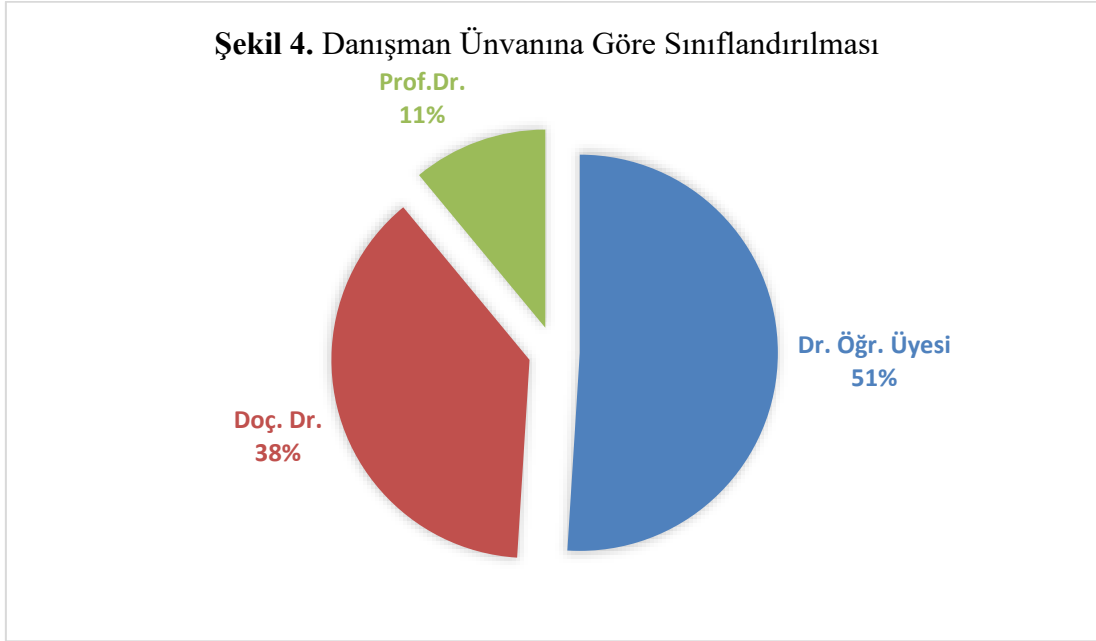
Lisansüstü tezlerin sayfa sayıları ölçütü ile değerlendirilmesinde, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi tarama sayfasında yer alan ve tez künyesi başlığı altında belirtilen sayfa sayıları dikkate alınmıştır. Bu bağlamda, yüksek lisans tezlerinin sayfa sayılarına bakıldığında, en az sayfa sayısına sahip olan yüksek lisans tezinin 77 sayfa; en fazla sayfa sayısına sahip olan yüksek lisans tezinin ise 234 sayfa olduğu belirlenmiştir. Ortalama sayfa sayısı yüksek lisans tezleri için, 152 olarak hesaplanmıştır. Doktora tezlerinin sayfa sayılarına bakıldığında ise, en kısa tezin 153 sayfadan; en uzun tezin ise 430 sayfadan oluştuğu görülmüştür. Doktora tezleri için ortalama sayfa sayısı ise 322 olarak hesaplanmıştır.

Lisansüstü Tezlerin Danışman Unvanına Göre Dağılımı

Yüksek lisans ve doktora düzeylerinde yazılan tezlerin danışman unvanına göre dağılımı Şekil 4'te gösterilmektedir.

Lisansüstü tezlere danışmanlık yapan öğretim üyelerinin unvanlarına göre yapılan analizde, ağırlıklı olarak Yardımcı Doçent/Dr. Öğr. Üyesi unvanındaki öğretim üyelerinin (%51) danışmanlık görevini yürüttüğü, Yardımcı Doçent/Dr. Öğr. Üyelerini sırasıyla Doçent (%38) ve Profesör (%11) unvanındaki öğretim üyelerinin takip ettiği belirlenmiştir. Lisansüstü tezler, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde ayrıca analiz

edildiğinde ise, yüksek lisans tezlerinde büyük oranda Yardımcı Doçent/Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip akademisyenlerin danışmanlığında çalışıldığı; buna karşılık doktora düzeyinde yazılmış tezlere ise, çoğunlukla Profesör ve Doçent Dr. unvanına sahip akademisyenlerin danışmanlık yaptığı belirlenmiştir.

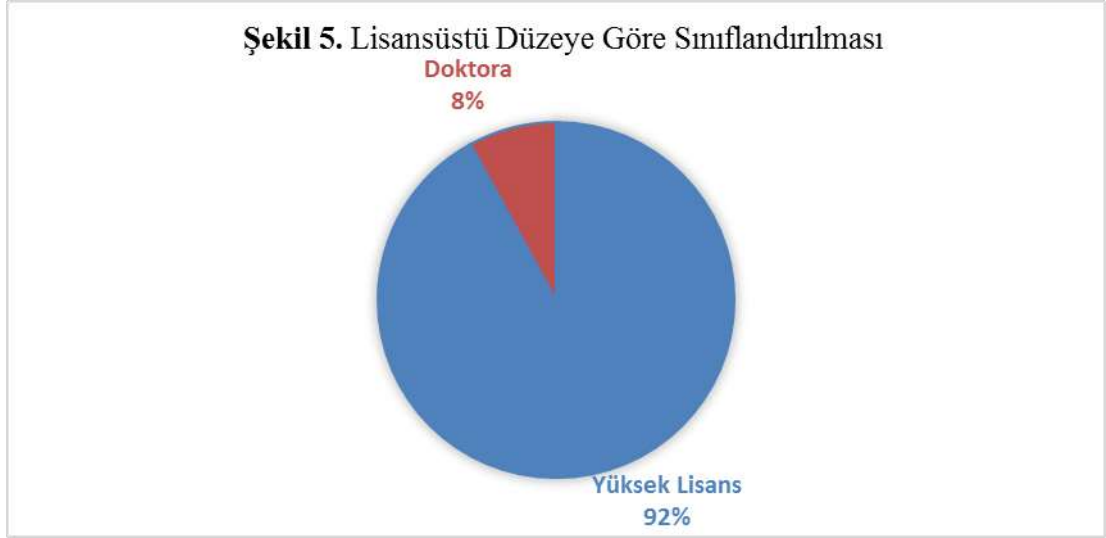

Danışman unvanına göre lisansüstü tezlerin dağılımına bakıldığında; tezlerin %51'inin (N=27) Doktor Öğretim Üyesi danışmanlığında tamamlandığı, Doktor Öğretim Üyelerini sırasıyla Doçentlerin %38 (N=20) ve Profesörlerin %11 (N=6) izlediği tespit edilmiştir.

Tezlerin Lisansüstü Düzeye Göre Dağılımı

Turizm rehberliği alanında yazılan tezlerin, yüksek lisans ve doktora olmak üzere lisansüstü düzeylerine göre dağılımına Şekil 5'te yer verilmiştir.

Analiz sonucunda, turizm rehberliği alanında yazılan lisansüstü tezlerin %92'sinin yüksek lisans düzeyinde tamamlandığı belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerin %8'lik kısmını ise doktora tezleri oluşturmaktadır.

Lisansüstü tezler düzeylerine göre incelendiğinde, ilgili alanda tamamlanan yüksek lisans tezlerinin, çalışmaların %92'sini (N=48) oluşturduğu; doktor tezlerinin ise, çalışmaların yalnızca %8'ini (N=5) oluşturduğu belirlenmiştir.

SONUÇ

Bu araştırmada, 1998 ile 2018 yılları arasında turizm rehberliği konusunda tamamlanmış olan lisansüstü tezler, belirlenen bibliyometrik kriterler doğrultusunda incelenmiştir. Araştırma sonucunda, turizm rehberliği konusunda yazılan lisansüstü tezlerin sayısının son üç yılda, önceki yıllara oranla oldukça arttığı görülmüştür. Alana ilişkin yazılan lisansüstü tezlerin ağırlıklı olarak yüksek lisans düzeyinde olduğu, doktora düzeyindeki tezlerin ise oldukça düşük sayıda olduğu belirlenmiştir.

Araştırma konusunda en fazla tez yazılan üniversite, Balıkesir Üniversitesi olarak belirlenmiştir. Takiben, Gazi Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi olmuştur. Belirlenen bu üniversitelerin, lisansüstü eğitim programları incelendiğinde, turizm alanındaki yüksek lisans ve doktora eğitimini uzun süredir yürüten üniversiteler oldukları görülmüştür. Bu açıdan elde edilen sonuç, belirlenen üniversitelerin kurumsal olarak köklü yapıları ve öğretim üyelerinin tecrübesi ile bağdaştırılabilmektedir.

Yüksek lisans tezlerine en çok, yardımcı doçentler tarafından danışmanlık yapılmasının, yardımcı doçent unvanına sahip öğretim üyesinin daha fazla sayıda olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Doktora tezlerine ağırlıklı olarak profesörlerin danışmanlık yapmasında ise, doktora düzeyinde eğitim veren program ve dolayısıyla eğitim alan öğrenci sayısının daha az olmasıdır.

İlgili alanda yazılan lisansüstü tezlerde ağırlıklı olarak nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ve verilerin ağırlıklı olarak anket tekniği ile toplandığı belirlenmiştir. Nitel araştırma tasarımına bağlı olarak gerçekleştirilen tez sayısı ise oldukça azdır. Nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla tercih edilen bir veri toplama aracı olarak görüşme ve gözlem tekniklerinin, turizmde rehberlik alanında hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarında pek fazla kullanılmadığı görülmektedir. Bunun nedeni, literatürde turist rehberliği konusunun henüz gelişmekte olması şeklinde öngörülebilir. Araştırmalarda yöntemsel çeşitlilik ve veri toplama araçlarının seçimi ile ilgili çeşitliliğin göz ardı edilmeksizin, ileride yapılacak olan turist rehberliği konulu çalışmalarda uygulanması, araştırmaya nitelik kazandıracaktır. Bu bağlamda; nitel ya da nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı çalışmaların da yapılmasının, tez çalışmalarının yöntemsel olarak gelişim göstermesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Lisansüstü tezler, sayfa sayılarına göre değerlendirildiğinde ise; doktora tezlerinin yüksek lisans tezlerine oranla sayfa sayılarının oldukça yüksek olduğu, ilgili alanda yazılan yüksek lisans tezlerinden bazılarının ise, doktora tezi sayfa sayılarına yakın olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, turist rehberliği alanında araştırma yapmak isteyen araştırmacılar için genel, bütünsel ve yol gösterici bir bakış sunmaktadır.

Gelecek araştırmalar için; kaynakçanın kapsamı, lisansüstü tezlerin akademik çıktı olarak yayınlanıp yayınlanmadığı ve “yarı yaşam ömrü” gibi farklı kriterlerin de bibliyometrik analize dahil edileceği incelemeler yapılarak bulguların zenginleştirilmesi önerilebilmektedir.

KAYNAKÇA

Ahipaşaoğlu, S. (1997). Turizmde Rehberlik. Ankara: Gazi Kitabevi.

Al, U., Soydal, İ. ve Yalçın, H. (2010). Bibliyometrik Özellikleri Açısından Bilig'in Değerlendirilmesi. Bilig, 55, 1-20.

Alımanoğlu, Ç. ve Ayazlar, G. (2017). Türkiye’de Kırsal Turizm Konulu Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bibliyometrik Bir İnceleme (2003-2016), Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi, 1 (1), 6-12.

Alımanoğlu, Ç. ve Saltık, I. A., (2020). Turizmde Örgütsel Davranış Çalışmaları: Adım Üniversiteleri'nde Tamamlanan Lisansüstü Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma (1995-2018). Journal of Travel and Tourism Research 17 (2020) 27-51.

Ap, J. ve Kevin, K. ve Wong, F. (2001). "Case Study On Tour Guiding: Professionalism, Issues and Problems", Tourism Management, 22, 551.

Arslan, E. ve Emeksiz M. (2016). Konaklama İşletmelerinde Çevre Yönetimi Konusunun Bibliyometrik Profili ve Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler, Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi, 1(1), s. 1-12.

Aydın, B. (2014). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde (YÖKTEZ) Yiyecek İçecek İşletmeciliği Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi. Kozak, Günlü (Ed). VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı, 04-05 Nisan 2014, Ankara, 55-70.

Brito, M. 2012. "Cultural Tourists Requests from Their Tourist Guides". International Journal of Management Cases. 14 (1), 266-282.

Carola Strandberg, Atanu Nath, Hamed Hemmatdar, Muneer Jahwash. (2016). Tourism research in the new millennium: A bibliometric review of literature in Tourism and Hospitality Research. Tourism and Hospitality Research. 18 (3), 269-285.

Comerio, N. and Strozzi, F. (2018). Tourism and its economic impact: A literature review using bibliometric tools. Tourism Economics, 25 (1), 109-131.

Çakıcı, C., Yıldırım, O. ve Karacaoğlu, O. (2013). Ulusal Turizm Kongreleri Bildirilerinin Bibliyometrik Profili. K. Karamustafa (Ed.), 14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, (1429-1447), Ankara: Detay Yayıncılık.

Çapar, G., Toksöz, D. ve Dönmez, B. (2018). Turizm Rehberliği Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi, Turist Rehberliği Dergisi, 1(2), 57-73.

İçöz, O. ve Kozak, N. (1999). Turizm İşletmeciliği Dergisinin Turizm Literatürüne Katkısı Hakkında Bir İnceleme, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 10,9-17.

Johnson, A.-G. and Samakovlis, I. (2019). A bibliometric analysis of knowledge development in smart tourism research, Journal of Hospitality and Tourism Technology, 10 (4): 600-623.

Kaya, B. (2014). Annals of Tourism Research Dergisinde 2004-2013 Yılları Arasında Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi. N. Kozak ve E. Günlü (Ed.), VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı. (ss. 39-54). Ankara: Detay Yayıncılık.

Koç, M. (2004). Uludağ Üniversitesi'nde Din Psikolojisi ile İlgili Yapılan Tezler (1980-2002) Üzerine Bir Araştırma, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9: 43-66.

Kozak, N. (2001). Türkiye'de Turizm Pazarlaması Literatürünün Gelişim Süreci: 1972-1998 Yılları Arasında Hazırlanmış Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Biyo-Bibliyografik Bir İnceleme, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 12(1), 26-33.

Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M. (2011). Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar. (9. Bs.). Ankara: Detay Yayıncılık.

Leong, L.-Y., Hew, T.-S., Tan, G.W.-H., Ooi, K.-B. and Lee, V.-H. (2020). Tourism research progress a bibliometric analysis of tourism review publications, Tourism Review, Vol. 76 No. 1, pp. 1-26.

Moyle, B., Moyle, C., Ruhanen, L., Weaver D. and Hadinejad, A. (2021). Are we really progressing sustainable tourism research? A bibliometric analysis, Journal of Sustainable Tourism, 29: 1, 106-122.

Nergiz, H. G. (2014). Türkiye'de Lisansüstü Turizm Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1990- 2013). N. Kozak ve E. Günlü (Ed.), VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı içinde, (ss. 212-221) Ankara: Detay Yayıncılık.

Niñerola, A., Sánchez-Rebull, M. V., Hernández-Lara, A. B. (2019). Tourism Research on Sustainability: A Bibliometric Analysis. Sustainability, 11, 1377.

Nusair, K., Butt, I. and Nikhashemi, S.R. (2019). A bibliometric analysis of social media in hospitality and tourism research, International Journal of Contemporary Hospitality Management, 31 (7): 2691-2719.

Özel, Ö.H. ve Kozak, N. (2012). Turizm Pazarlaması Alanının Bibliyometrik Profili (2000- 2010) ve Bir Atıf Analizi Çalışması, Türk Kütüphaneciliği, 26(4), 715-733.

Ruhanen, L., Weiler, B., Brent D. Moyle and Char-lee J. McLennan (2015). Trends and patterns in sustainable tourism research: a 25-year bibliometric analysis, Journal of Sustainable Tourism, 23: 4, 517-535.

Shasha, Z. T., Geng, Y., Sun, Hp., Musakwa W. and Sun L. (2020). Past, current, and future perspectives on eco-tourism: a bibliometric review between 2001 and 2018. *Environ Sci Pollut Res* 27, 23514–23528 (2020). <https://doi.org/10.1007/s11356-020-08584-9>.

Sökmen, C. ve Özkanlı, O. (2018). Gastronomi Turizmi Alanyazının Gelişimi: *Journal of Tourism and Gastronomy Studies Dergisinde Yayımlanan Makaleler Üzerine Bir İnceleme*, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 99-127.

Şahin, Ş. ve Acun, A. (2015). Turist Rehberliği Alanının Bibliyometrik Profili (Makaleler ve Lisansüstü Tezler), 16. Ulusal Turizm Kongresi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç. ve Durmaz, M. (2018). Turizm Alanında Yiyecek ve İçecek ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 523-547.

Temizkan, P. S., Çiçek, D. ve Özdemir, C. (2015). Sağlık Turizmi Konusunda Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Profili, *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 395-415.

Tregua, M., D’Auria, A., and Costin, H. (2020). #10yearschallenge: how co-creation permeated tourism research. A bibliometric analysis. *European Journal of Tourism Research*, 24, 2409.

Turan, A. (2014). Turizm Konulu Yüksek Lisans Tezlerinin Bibliyometrik Özellikleri (1984-2013). N. Kozak ve E. Günlü (Ed.), VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı, (ss. 3-15), Ankara: Detay Yayıncılık.

Turgut, E. ve Beğenirbaş M. (2016). Türkiye’deki Örgütsel Davranış Yazınına Bakış: Örgütsel Davranış Kongrelerinin Yazar ve İçerik Yönünden Ağ Analizi ile İncelenmesi, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 328-354.

Türktarhan, G. (2014). Türkiye’de Turizm Alan yazınının İncelenmesi: “Sistematik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası (1929- 1984)” Üzeri-ne Bir İnceleme. N. Kozak ve E. Günlü (Ed.), VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı, (ss. 183-199). Ankara: Detay Yayıncılık.

Türktarhan, G. ve Kozak, N. (2012). Turizm Yıllığı'nın Bibliyometrik Profili. N. Kozak ve M. Yeşiltaş (Ed.), VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı, (ss. 567-584), Ankara: Detay Yayıncılık.

Weiler, B., Black, R., and Torland, M. (2014). Tour guiding research and scholarship: A review of 50 years of research. Tourism and hospitality in the contemporary world: trends, changes and complexity: proceedings of 24th Cauthe conference (University of Queensland, Brisbane, Qld., 10-13 February).